

Національний університет
водного господарства
та природокористування

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ФОНД ДОСЛІДЖЕНЬ
УКРАЇНИ

**Дослідження актуальних
потреб учасників бойових дій
(УБД), очікувань щодо соціального
захисту та обізнаності про
можливості його отримання**
(реєстраційний номер 2021.01/0343)

**АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
експертного опитування**

Вересень-жовтень 2023

Дослідження актуальних потреб учасників бойових дій (УБД), очікувань щодо соціального захисту та обізнаності про можливості його отримання виконане за проєктом «Забезпечення соціального захисту учасників АТО/ООС та суспільної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в умовах посилення загроз соціальній безпеці» (реєстраційний номер 2021.01/0343), який переміг у конкурсі Національного фонду досліджень України «Наука для безпеки і сталого розвитку України».

Проєкт спрямований на науково-методологічне обґрунтування та розробку прикладного інструментарію забезпечення соціального захисту учасників АТО/ООС та суспільної інтеграції внутрішньо переміщених осіб, що набуває особливого суспільного значення в умовах тривалої агресії росії.

Проєкт виконується міждисциплінарною командою вчених, що об'єднує фахівців економічного та соціологічного профілю, в тому числі глибоко обізнаних з проблемами соціальної інтеграції УБД і ВПО з особистого й професійного досвіду. Кожен учасник проєкту володіє важливими професійними знаннями та контактами у соціальному середовищі, що використано для формування експертних груп, задіяних у проєкті. Загалом до проєктної групи входять: Самолюк Н.М., Грішнова О.А., Панькова О.В., Юрчик Г.М., Мазур Н.О., Кріль В.В., Рощик І.І.

ЗМІСТ

1. Методологія дослідження
2. Каталог актуальних потреб УБД
3. Результати дослідження проблем соціального захисту УБД:
 - 3.1. Відповідність інструментів соціального захисту (гарантій та пільг) актуальним потребам УБД (в т. ч. з інвалідністю внаслідок війни)
 - 3.2. Обізнаність УБД з інструментами соціального захисту щодо задоволення своїх потреб
4. Висновки дослідження

1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основна мета та питання дослідження

Виявити актуальні потреби УБД, їх очікування щодо соціального захисту та обізнаність щодо інструментів соціального захисту в розрізі задоволення основних груп потреб

Які потреби УБД є актуальними та першочерговими?

Проранжуйте потреби УБД за їх важливістю.

Яким є рівень задоволеності потреб УБД?

Оцініть рівень важливості інструментів суспільного визнання, вдячності та поваги до УБД

Чи відповідають гарантовані законодавством інструменти соціального захисту потребам УБД?

Наскільки законодавчо закріплені інструменти соціального захисту, в розрізі основних груп потреб, відповідають наявним потребам УБД?

Наскільки УБД поінформовані щодо інструментів соціального захисту?

Оцініть рівень обізнаності УБД щодо інструментів соціального захисту?

До яких джерел інформації звертаються УБД для отримання послуг, задоволення власних потреб?

Оцініть ефективність джерел надання правової допомоги для УБД?

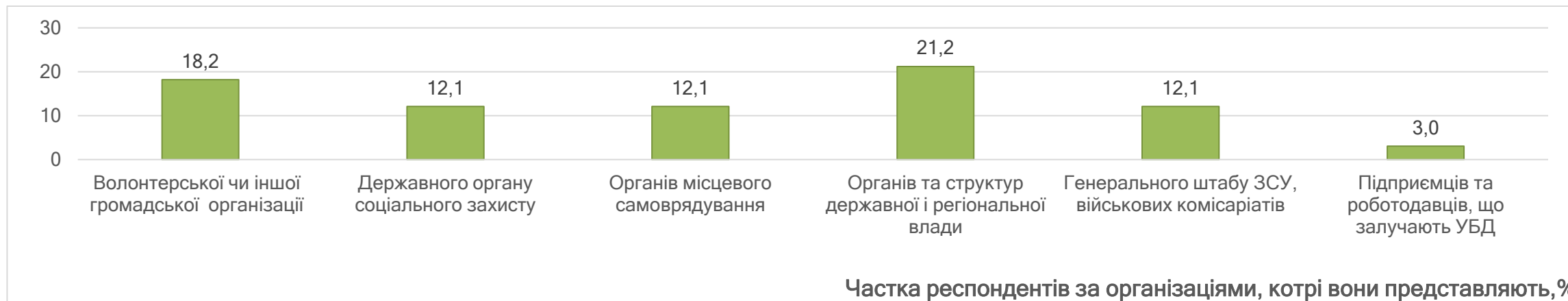
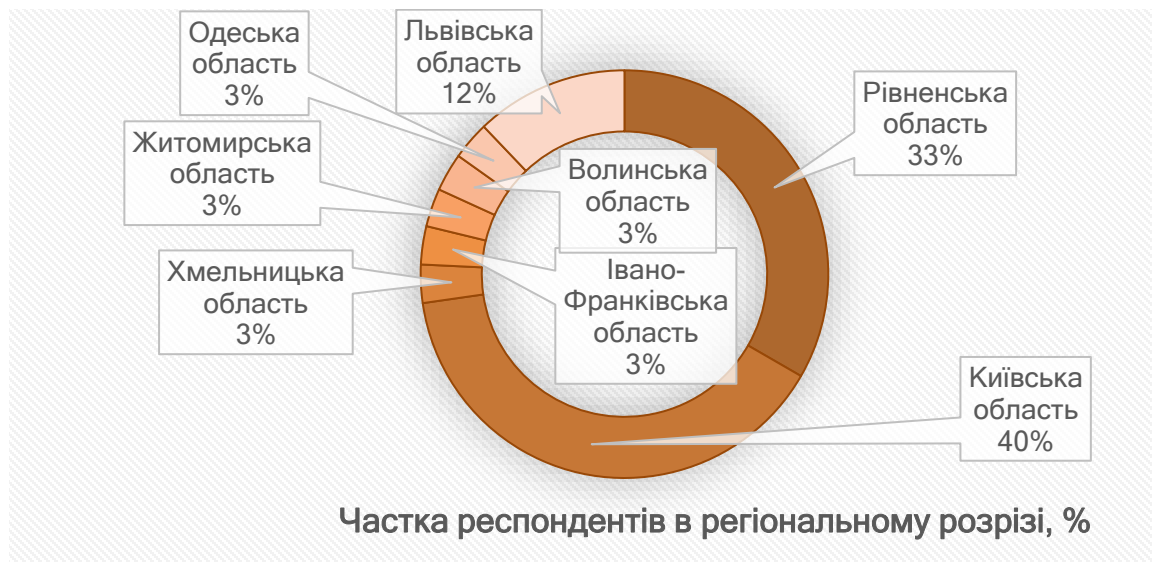
Дизайн дослідження

Метод	Вибірка	Цільова аудиторія	Географія	Анкета
<p>Опитування експертів проведено методом самозаповнення ними онлайн-анкет в додатку Google Forms (27 шт) і паперових анкет (6 шт). Обробка результатів здійснювалася за допомогою табличного процесора Microsoft Excel, а узагальнення їх - безпосередньо інтелектуальною працею учасників проєкту.</p>	<p>В опитуванні взяло участь 33 експерти різного віку, статі, освіти, що проживають в різних регіонах України та представляють різні організації, що в тій чи іншій мірі долученні до вивчення та вирішення проблем УБД.</p>	<p><i>Представники організацій, долучених до проблем УБД:</i></p> <ul style="list-style-type: none">▪ науки та освіти;▪ органів та структур державної і регіональної влади (в т.ч. Міністерства у справах ветеранів);▪ органів місцевого самоврядування;▪ державного органу соціального захисту;▪ волонтерської чи іншої громадської організації чи об'єднання;▪ підприємців та роботодавців, що залучають УБД ;▪ Генерального штабу ЗСУ, військових комісаріатів.	<ul style="list-style-type: none">▪ Київська область;▪ Волинська область;▪ Житомирська область;▪ Івано-Франківська область;▪ Рівненська область;▪ Львівська область;▪ Одеська область;▪ Хмельницька область.	<p><i>Анкета дослідження дає змогу з'ясувати думку експертів щодо:</i></p> <ul style="list-style-type: none">▪ актуальних та незадоволених потреб учасників бойових дій;▪ відсутності або незатребуваності інструментів соціальної підтримки УБД;▪ інформованості УБД щодо наявних інструментів соціального захисту <p><i>Тривалість: до 30 хвилин</i></p>

Соціально-демографічний профіль експерта

		Чисельність респондентів, осіб	Частка респондентів, %
Стать	Чоловік	16	52
	Жінка	17	48
Вік	До 35 років	6	18
	36-59 років	24	73
	60 років і старші	3	9
Освіта	Вища освіта	24	73
	Науковий ступінь	9	27

2. КАТАЛОГ АКТУАЛЬНИХ ПОТРЕБ УБД

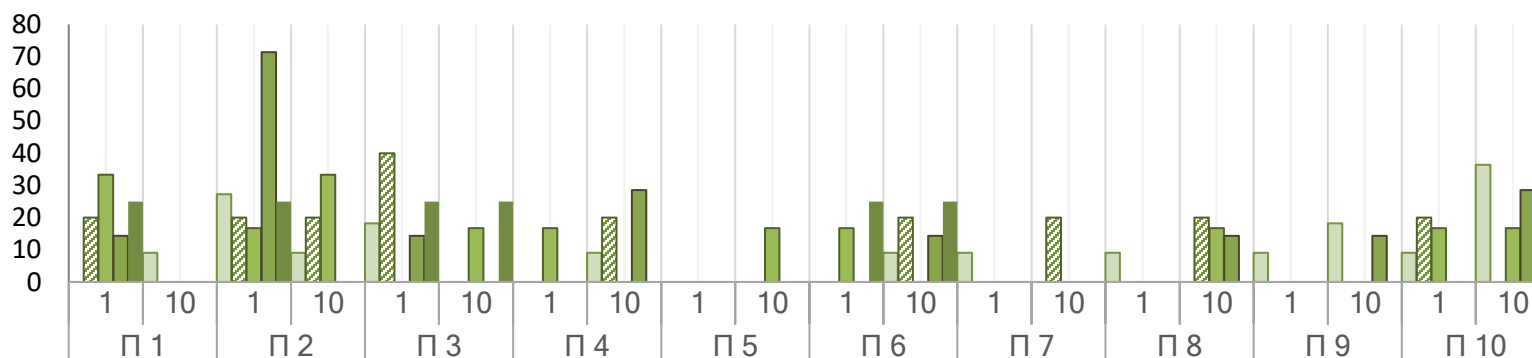
Потреби УБД було згруповано у 10 основних груп і експерти мали можливість встановити важливість та першочерговість задоволення відповідних потреб присвоївши їм ранг від 1 до 10. На думку більше 50% експертів найважливішими (з рангом 1-2) є потреби у медичній допомозі та відновленні фізичного здоров'я, а також у психологічній допомозі та реабілітації. На третьому місці знаходиться потреба у забезпеченні житлом / земельною ділянкою. Найменш важливими за першочерговістю задоволення виявилися потреби у суспільній повазі та визнанні, відродженні / започаткуванні власного бізнесу - близько 40% респондентів присвоїли їм ранг 9-10.

ГРУПИ ПОТРЕБ	Ум. поз.	РАНГ ПОТРЕБИ*									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Потреба у забезпеченні житлом (земельною ділянкою)	П 1	21,2	18,2	15,2	9,1	6,1	12,1	6,1	0,0	9,1	3,0
Потреба у медичній допомозі та відновленні фізичного здоров'я	П 2	33,3	21,2	9,1	6,1	0	0	6,1	6,1	9,1	9,1
Потреба у психологічній допомозі та реабілітації	П 3	18,2	27,3	21,2	3,0	6,1	3,0	3,0	3,0	9,1	6,1
Потреба у матеріальному забезпеченні (одяг, взуття, продукти харчування, житлово-комунальні послуги)	П 4	3,0	9,1	6,1	15,2	21,2	12,1	9,1	12,1	0	12,1
Потреба у працевлаштуванні	П 5	0,0	3,0	15,2	24,2	18,2	9,1	9,1	12,1	3,0	6,1
Потреба у відродженні / започаткуванні власного бізнесу	П 6	6,1	0	0	12,1	6,1	18,2	15,2	3,0	27,3	12,1
Потреба в освіті та професійному розвитку	П 7	3,0	6,1	6,1	6,1	21,2	15,2	18,2	18,2	3,0	3,0
Потреба у послугах з догляду	П 8	3,0	9,1	12,1	3,0	6,1	15,2	9,1	30,3	3,0	9,1
Потреба в правовій допомозі (інформаційна, консультаційна) для оформлення статусу УБД, отримання соціальних послуг тощо	П 9	3,0	0	9,1	15,2	9,1	9,1	12,1	12,1	21,2	9,1
Потреба у суспільній повазі та визнанні	П 10	9,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	12,1	3,0	15,2	30,3

* 1 - найважливіша потреба, ..., 10 - найменш важлива потреба

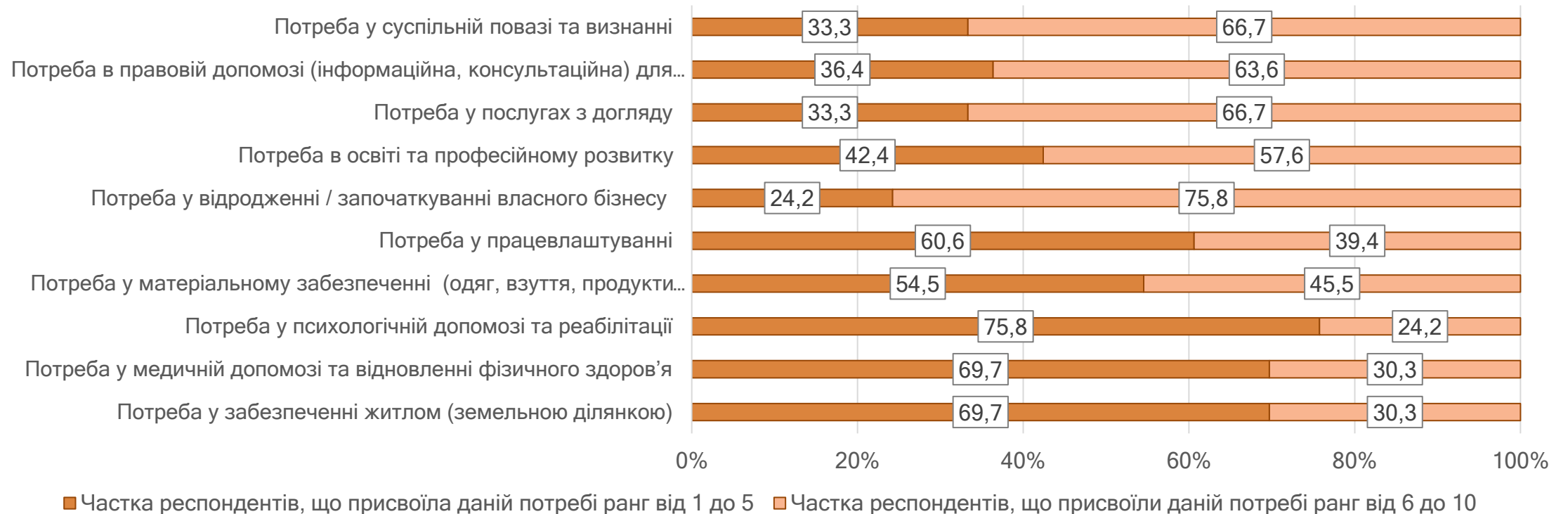
При цьому, відповіді експертів, в залежності від представництва організації до котрої вони належать, щодо виявлення найбільш (ранг 1) та найменш (ранг 10) важливої потреби в т. ч. за першочерговістю її задоволення, дещо відрізняються. З рисунку видно, що майже $\frac{3}{4}$ експертів, що представляють науку та освіту вважають задоволення потреби П2 першочерговою, водночас лише 27% представників органів та структури державної влади та місцевого самоврядування та 20% представників органів соціального захисту з ними згодні. Натомість більше третини представників волонтерських та інших громадських організацій присвоїли потребі П1 ранг 1, в той час 9,1% представників влади вважають її найменш важливою.

	П 1		П 2		П 3		П 4		П 5		П 6		П 7		П 8		П 9		П 10	
Представники органів та структур державної і регіональної влади, місцевого самоврядування	0	9,1	27,3	9,1	18,2	0	0	9,1	0	0	0	9,1	9,1	0	9,1	0	9,1	18,2	9,1	36,4
Представники державного органу соціального захисту, підприємців та роботодавців, що залучають УБД	20	0	20	20	40	0	0	20	0	0	0	20	0	20	0	20	0	0	20	0
Представники волонтерської чи іншої громадської організації	33,3	0	16,7	33,3	0	16,7	16,7	0	0	16,7	16,7	0	0	0	0	16,7	0	0	16,7	16,7
Представники науки та освіти, що займається проблемами УБД	14,3	0	71,4	0	14,3	0	0	28,6	0	0	0	14,3	0	0	0	14,3	0	14,3	0	28,6
Представники ГШ ЗСУ, військових комісаріатів	25	0	25	0	25	25	0	0	0	0	25	25	0	0	0	0	0	0	0	50

Вцілому, до найбільш актуальних та першочергових потреб, котрим більшість експертів (понад 50%) присвоїли ранг від 1 до 5, відносяться потреби у: психологічній допомозі та реабілітації; медичній допомозі та відновленні фізичного здоров'я; у забезпеченні житлом / земельною ділянкою; працевлаштуванні; матеріальному забезпеченні. Водночас до найменш важливих та нагальних у забезпеченні експерти віднесли потреби у: відродженні / започаткуванні власного бізнесу; послугах з догляду; суспільній повазі та визнанні; правовій допомозі; освіті та професійному розвитку. Саме їм, як видно з рисунку, більше половини експертів присвоїли ранг від 6 до 10.

Загалом, з врахуванням певної неоднозначності у відповідях респондентів, щодо ранжування десяти груп потреб за важливістю та першочерговістю їх задоволення, на рисунку наведено їх середній ранг. Тож, як бачимо, не можливо виділити найбільш важливі потреби, котрим однозначно відводиться 1-3 місце, так само, як і найменш важливі, що посіли 8-10 місця. Найвищий середній ранг (4) мають потреби у медичній та психологічній допомозі, а також житловому / земельному забезпеченні. Водночас найнижчий середній ранг (7) отримали потреби у правовій допомозі, відновленні / започаткуванні бізнесу та суспільній повазі і визнанні.

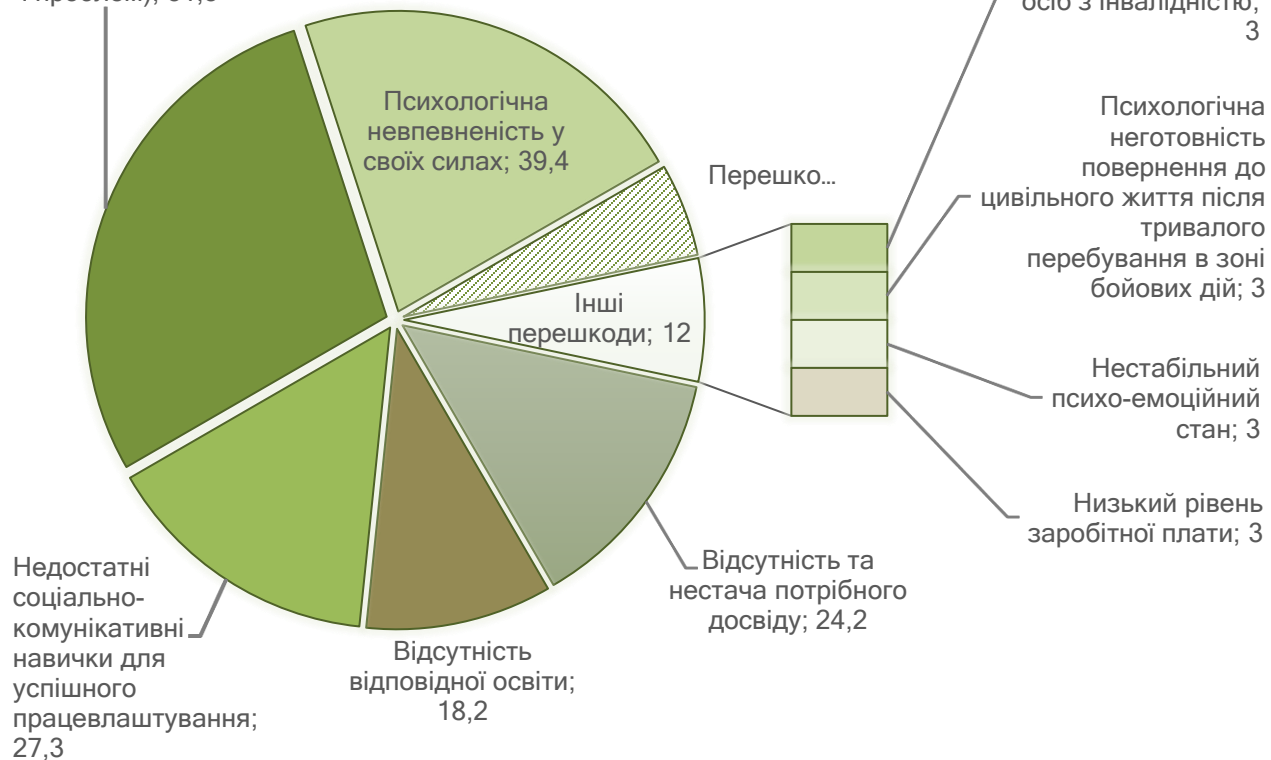
На жаль, рівень задоволеності досліджуваних потреб УБД, особливо найактуальніших, далекий від стовідсоткового. Зокрема, третина експертів вважають, що потреба у психологічній допомозі та реабілітації або взагалі не задовольняється, або задовольняється дуже слабо, ще третина - впевнені, що така потреба задовольняється слабо. Також низький рівень задоволеності прослідковується щодо потреби у забезпеченні житлом / земельною ділянкою. Як бачимо лише 3% експертів переконані, що ця потреба задовольняється практично повністю, 24,2% - вважають рівень її задоволення середнім, а 72,7% - впевнені, що дана потреба задовольняється слабо, дуже слабо, або взагалі не задовольняється. При цьому, більше половини респондентів відмітили середній та належний рівень задоволення окремих потреб, а саме: потреби у матеріальному забезпеченні (66,7%), потреби в освітньому та професійному розвитку (69,7 %).

Потреба УБД	Рівень задоволеності потреби*				
	0-20%	21-40%	41-60%	61-80%	81-100%
Потреба у забезпеченні житлом (земельною ділянкою)	33,3	39,4	24,2	0,0	3
Потреба у медичній допомозі та відновленні фізичного здоров'я	9,1	33,3	42,4	9,1	6,1
Потреба у психологічній допомозі та реабілітації	33,3	33,3	15,2	18,2	0
Потреба у матеріальному забезпеченні (одяг, взуття, продукти харчування, житлово-комунальні послуги тощо)	12,1	18,2	36,4	30,3	3
Потреба у працевлаштуванні	6,1	42,4	33,3	15,2	3
Потреба у відродженні або започаткуванні власного бізнесу	18,2	42,4	30,3	6,1	3
Потреба в освіті та професійному розвитку	6,1	24,2	45,5	24,2	0
Потреба у послугах з догляду	21,2	42,4	24,2	9,1	3
Потреба в правовій допомозі (інформаційна, консультаційна) для оформлення статусу УБД, отримання соціальних послуг тощо	6,1	21,2	42,4	15,2	15,2
Потреба у суспільній повазі та визнанні	18,2	6,1	36,4	15,2	24,2

* 0-20% - потреба не задовольняється або задовольняється дуже слабо; 21-40% - потреба задовольняється слабо; 41-60% - потреба задовольняється на середньому рівні; 61-80% - потреба задовольняється на належному рівні; 81-100% - потреба задовольняється практично повністю.

Перешкоди у
працевлаштуванні у
зв'язку із статусом
УБД (роботодавці
остерігаються пільг
і проблем); 51,5

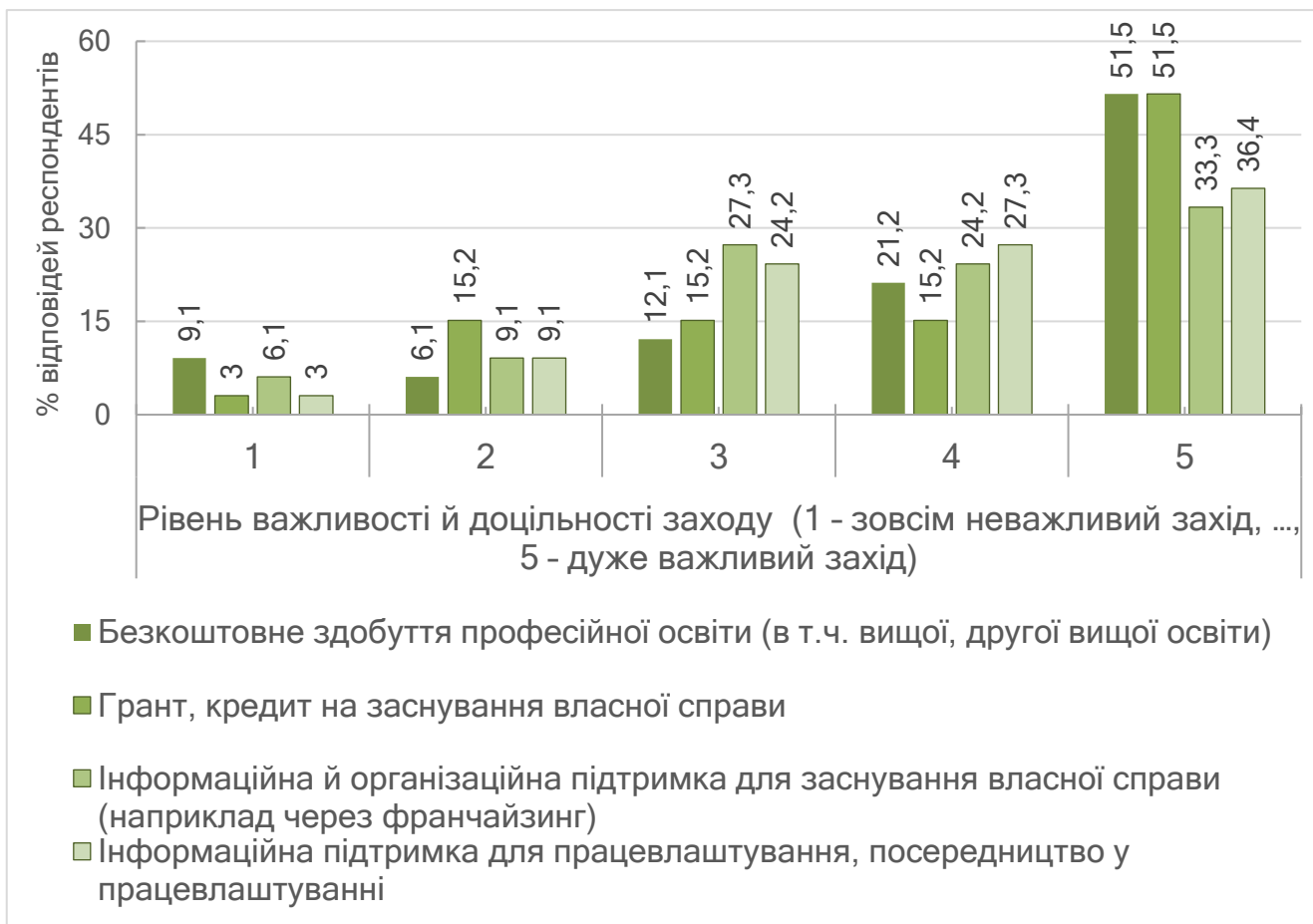
Оскільки потреба у працевлаштуванні належить до п'ятірки найактуальніших, а рівень її задоволення не дуже високий (42,2% респондентів вважають, що вона задовольняється слабо), то важливо виявити перешкоди, що зумовлюють проблеми з працевлаштуванням УБД.

Відповіді експертів*, щодо основних перешкод працевлаштування наведено на рисунку. Як бачимо, більше половини респондентів вважають, що перешкодою виявляється сам статус УБД, адже роботодавці остерігаються пільг та проблем пов'язаних з ним. Близько 40% експертів переконанні, що працевлаштуванню заважає невпевненість учасників бойових дій у своїх силах. Крім того, до основних перешкод також віднесено недостатні соціально-комунікативні навички та відсутність чи нестача досвіду, які відмітили відповідно 27,3% та 24,2% респондентів.

* можна було вибрати не більше 3-х варіантів відповіді, а також вписати свій власний варіант

Водночас, серед заходів для підвищення рівня зайнятості УБД, звільнених в запас, найважливішими визнано безкоштовне здобуття професійної освіти та гранти і кредити на заснування власної справи.

При цьому, 18,2% респондентів вказали ще інші заходи, що на їх думку є важливими для підвищення рівня зайнятості УБД, звільнених в запас, а саме: надання стимулів для роботодавців, що працевлаштовують УБД; збільшення кількості інклюзивних робочих місць; створення реальних (дієвих, не просто формальних) програм безпосередньої і індивідуальної роботи з кожним УБД (починаючи з моменту звільнення і в продовж мінімум 10 років) щодо його адаптації у цивільному житті надання психологічної допомоги та супроводу у різних кризових ситуаціях у житті. Також, на думку експертів, варто мотивувати ветеранів до започаткування власної справи або навчання в університеті, в т. ч. шляхом подолання їх невпевненість у власних силах. Це зокрема, можна зробити шляхом безкоштовного супроводу - менторства від вже працевлаштованих учасників війни для всіх зацікавлених ветеранів.

3.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УБД

3.1. Відповідність інструментів соціального захисту (гарантій та пільг)
актуальним потребам УБД (в т. ч. з інвалідністю внаслідок війни)

Інструменти для задоволення потреб в житловому та земельному забезпеченні

Відповідно до чинного законодавства України задоволення потреб учасників бойових дій в житловому та земельному забезпеченні реалізується завдяки інструментам соціального захисту, що наведені в таблиці. Однак, не кожен з цих інструментів в однаковій мірі відповідає актуальним потребам УБД.

На думку 60,6% опитаних експертів першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва зовсім або майже зовсім не відповідає потребам УБД. Теж саме стосується першочергового забезпечення житловою площею для поліпшення житлових умов, ремонту житлових приміщень - 63,6% респондентів вважають цей інструмент не актуальним. Водночас, 63,6% експертів переконані, що знижка в оплаті житла та житлово-комунальних послуг повністю або майже повністю відповідає потребам УБД.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*				
	1	2	3	4	5
Першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва	27,3	33,3	15,2	9,1	15,2
Першочергове забезпечення жилою площею для поліпшення житлових умов, ремонт житлових приміщень	30,3	33,3	15,2	6,1	15,2
Пільгове кредитування будівництва, купівлі, реконструкції, капітального ремонту житла тощо	12,1	33,3	15,2	24,2	15,2
Знижка в оплаті житла та житлово-комунальних послуг	0,0	15,2	21,2	21,2	42,4

* 1 - зовсім не відповідає, ..., 5 - повністю відповідає

При цьому, думка експертів, що представляють органи державної, регіональної влади, органи місцевого самоврядування, волонтерські та інші громадські організації, щодо невідповідності соціальної гарантії «першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва» потребам УБД - збігається, як і думка респондентів усіх груп щодо повної відповідності знижки в оплаті житла та житлово-комунальних послуг наявним потребам. Варто відмітити, що представники освіти і науки менш схильні до крайніх варіантів відповідей і в більшості випадків вважають, що усі інструменти певною мірою (не повністю) відповідають актуальним потребам УБД.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*, на думку представників:									
	<i>органів та структур державної і регіональної влади; органів місцевого самоврядування</i>		<i>державного органу соціального захисту; підприємців та роботодавців, що залучають УБД</i>		<i>волонтерської чи іншої громадської організації чи об'єднання</i>		<i>науки та освіти, що займаються проблемами УБД</i>		<i>ГШ ЗСУ, військових комісаріатів</i>	
	1	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва	36,4	27,3	0	0	33,3	0	14,3	0	50	50
Першочергове забезпечення жилою площею для поліпшення житлових умов, ремонт жилих приміщень	36,4	27,3	40	0	16,7	16,7	28,6	0	25	25
Пільгове кредитування будівництва, купівлі, реконструкції, капітального ремонту житла тощо	18,2	27,3	0	0	0	0	0	14,3	50	25
Знижка в оплаті житла та житлово-комунальних послуг	0	36,4	0	60	0	50	0	28,6	0	50

* 1 - зовсім не відповідає, 5 - повністю відповідає

Інструменти для задоволення потреб у лікуванні та реабілітації

Лише незначна частка експертів (від 6% до 15%) вважають, що усі наявні наразі інструменти соціального захисту, зовсім не відповідають та не здатні в повній мірі задовільнити потребу УБД у лікуванні та реабілітації. Більшість респондентів (від 48% до 55%) переконанні, що наявні інструменти майже не відповідають або лише частково відповідають зазначеній потребі.

При цьому, варто відмітити деяку неоднозначність у відповідях експертів. Зокрема, хоча 51,5% експертів вважають, що фахова допомога з протезування / ортезування, гарантована УБД, майже не відповідає або лише частково відповідає їх потребам, 27,3% експертів переконанні, що наявні інструменти повністю відповідають потребам.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*				
	1	2	3	4	5
Безоплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів	6,1	33,3	21,2	18,2	21,2
Першочергове безкоштовне зубопротезування	15,2	27,3	27,3	15,2	15,2
Щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів	9,1	33,3	21,2	21,2	15,2
Першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація	6,1	36,4	15,2	27,3	15,2
Фахова допомога з протезування / ортезування	9,1	18,2	33,3	12,1	27,3
Психологічна допомога та реабілітація	6,1	39,4	15,2	15,2	24,2
Безоплатне забезпечення/ компенсація вартості санаторно-курортним лікуванням	12,1	24,2	24,2	15,2	24,2
Оздоровлення та відпочинок дітей	9,1	27,3	27,3	6,1	30,3

* 1 - зовсім не відповідає, 5 - повністю відповідає

Інструменти для задоволення потреб у достатньому рівні доходів та трудовій реалізації

За оцінками 45-55% експертів три з чотирьох діючих інструментів соціального захисту майже не відповідає або лише частково відповідають та задовольняють потребу УБД у достатньому рівні доходів та трудовій реалізації. При цьому, виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 % середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи, на думку близько половини респондентів, більшою мірою або повністю відповідає та задовольняє дану потребу. Крім того, від третини експертів, високу оцінку (5) за рівнем відповідності цій потребі отримали такі інструменти, як першочергове отримання послуг центру зайнятості, виплата допомоги по безробіттю, а також отримання пенсії, надбавки до пенсії та інших видів грошової та матеріальної допомоги ветеранам війни.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*				
	1	2	3	4	5
Першочергове отримання послуг центру зайнятості та виплату допомоги по безробіттю	6,1	30,3	15,2	15,2	33,3
Виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 % середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи	12,1	18,2	18,2	27,3	24,2
Залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників. Надання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів та використання чергової щорічної відпустки у зручний час	3,0	27,3	27,3	15,2	27,3
Отримання пенсії за особливі заслуги або щомісячної грошової виплати. Щорічна виплата разової грошової допомоги ветеранам війни. Одноразова матеріальна допомога, цільова грошова допомога. Підвищення та/або отримання надбавки до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії	3,0	24,2	21,2	15,2	36,4

* 1 - зовсім не відповідає, ..., 5 - повністю відповідає

Інструменти для задоволення потреб в освіті та професійному розвитку

На думку майже половини експертів (48,5%) серед діючих інструментів соціального захисту повному (5) та практично повному (4) і ефективному задоволенню потреби УБД в освіті та професійному розвитку відповідає одноразове отримання ваучера від центру зайнятості для навчання. Також досить значимим інструментом за оцінками експертів є повна або часткова оплата навчання УБД за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Водночас, щодо такого інструменту, як повна або часткова оплата навчання дітей УБД у закладах освіти за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів простежується неоднозначність у відповідях респондентів: 30,3% - вважають, що цей інструмент не відповідає зазначеній потребі, а 24,2% - переконані, що він повністю їй відповідає.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*				
	1	2	3	4	5
Повна або часткова оплата навчання УБД у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів	9,1	24,2	21,2	18,2	27,3
Повна або часткова оплата навчання дітей УБД у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів	6,1	30,3	21,2	18,2	24,2
Пільгові кредити на навчання, соціальні стипендії для УБД/ їхніх дітей	9,1	21,2	27,3	27,3	15,2
Одноразове отримання ваучера від центру зайнятості для навчання УБД	9,1	18,2	24,2	27,3	21,2

* 1 - зовсім не відповідає, ..., 5 - повністю відповідає

Інструменти для задоволення потреб у соціальній адаптації та інтеграції у суспільство

Як видно з таблиці, більше половини експертів переконані у низькому рівні задоволення потреби УБД у соціальній адаптації та інтеграції в суспільство такими інструментами соціального захисту, як: позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду; позачергове влаштування до спеціалізованого будинку для ветеранів війни. На думку експертів ці інструменти майже не відповідають (2) або лише частково відповідають (3) зазначеній потребі. Водночас, за оцінками більшості експертів, потребі у соціальній адаптації та інтеграції УБД в суспільство в основному (4) або повністю (5) відповідають такі діючі інструменти соціального захисту, як безоплатна правова допомога та пільговий і безоплатний проїзд.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*				
	1	2	3	4	5
Позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду	12,1	21,2	30,3	12,1	24,2
Позачергове влаштування до спеціалізованого будинку для ветеранів війни	15,2	30,3	21,2	12,1	21,2
Безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення, автобусами приміських і міжміських маршрутів	6,1	12,1	30,3	24,2	27,3
Пільговий проїзд залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом	9,1	15,2	21,2	27,3	27,3
Безоплатна правова допомога	6,1	30,3	12,1	30,3	21,2

* 1 - зовсім не відповідає, ..., 5 - повністю відповідає

Інструменти для задоволення потреб у суспільній повазі та визнанні

За оцінками 45,5% експертів такий інструмент соціального захисту, як позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів зовсім не відповідає потребі УБД у суспільній повазі та визнанні. Водночас, близько 48% респондентів відмітили високий рівень відповідності цій потребі таких інструментів: першочергове отримання місць для дітей УБД у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах і дитячих оздоровчих таборах, а також відшкодування вартості послуг поховання і ритуального обслуговування діючі інструменти соціального захисту.

Інструменти соціального захисту	Відповідність інструменту соціального захисту потребам УБД*				
	1	2	3	4	5
Першочергове отримання місць для дітей у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах і дитячих оздоровчих таборах	6,1	18,2	27,3	15,2	33,3
Відшкодування вартості послуг поховання і ритуального обслуговування	9,1	21,2	21,2	24,2	24,2
Позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів	45,5	15,2	3,0	18,2	18,2

• 1 - зовсім не відповідає, ..., 5 - повністю відповідає

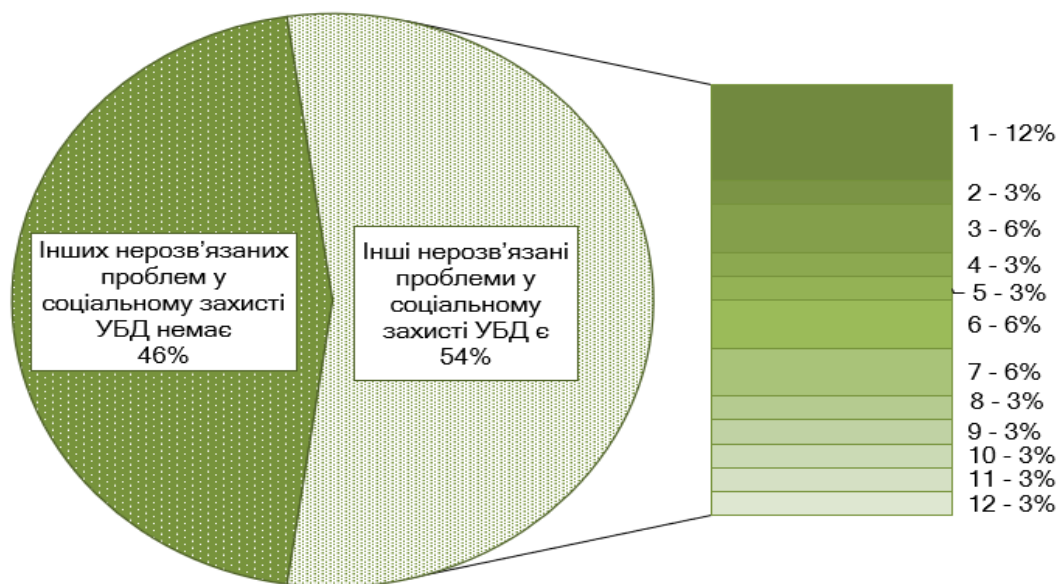
Однак, наразі, чинних інструментів для задоволення потреби УБД у суспільній повазі та визнанні є надзвичайно мало. Тож експертам було запропоновано ряд інших інструментів, що могли б сприяти задоволенню цієї потреби. З таблиці видно, що важливість усіх інструментів була оцінена експертами на високому або дуже високому рівні у більшості випадків. При цьому, найбільш важливими експерти вважають «отримання соціальних гарантій і пільг в повному обсязі» (76,7% - дуже важливо та 9,1% - важливо), «ідеологічну настанову на поширення в українському суспільстві позитивного ставлення, вдячності до УБД» (60,6% і 15,5% відповідно), «відслідковування потреб УБД і оперативне реагування на них» (57,5% і 15,5% відповідно), «спрощення процедур отримання соціальних благ, пільг, задоволення потреб УБД» (51,5% і 21,2%). Водночас рівень важливості військових нагород за експертною думкою є значно нижчим: 18,2% експертів вважають їх неважливими, 12,1% - зовсім неважливими. Окремі експерти (3%) запропонували власний інструмент задоволення цієї потреби, а саме: залучення широкого спектру кваліфікованих спеціалістів з різних питань, які будуть за необхідності доступні для УБД постійно та організація і корегування цієї роботи відповідними громадськими організаціями на професійній основі.

Інструменти суспільного визнання, вдячності та поваги до УБД	Рівень важливості*				
	1	2	3	4	5
Відслідковування потреб УБД і оперативне реагування на них	3,0	12,1	12,1	15,5	57,6
Спрощення процедур отримання соціальних благ, пільг, задоволення потреб УБД	3,0	6,1	18,2	21,2	51,5
Отримання соціальних гарантій та пільг в повному обсязі	3,0	3,0	15,5	9,1	76,7
Отримання військових нагород	12,1	18,2	21,2	24,2	24,2
Фіксація воєнних подій (подвигів) в історичній пам'яті, в культурній спадщині (меморіали, пам'ятники, назви вулиць на честь Героїв)	6,1	12,1	27,3	36,4	18,2
Позитивна інформаційна підтримка громадських організацій УБД, конкретних УБД та їх родин	3,0	6,1	33,3	18,2	39,4
Ідеологічна настанова на поширення в українському суспільстві позитивного ставлення, вдячності до УБД	3,0	6,1	15,5	15,5	60,6

* 1 - інструмент є неважливим, ..., 5 - інструмент є найважливішим

Крім того, 54% експертів вважають, що наразі у соціальному захисті УБД існують нерозв'язані проблеми, в тому числі щодо відповідності частини інструментів соціального захисту потребам УБД. На рисунку наведено проблеми, додатково зазначені експертами. Вони пов'язані із відновленням фізіологічного чи психологічного здоров'я УБД (1, 7, 9, 10, 11), соціальним захистом сімей УБД (3, 8) та самою процедурою організації соціального захисту (2, 4, 5, 6, 12).

- 1 - Окремий блок проблем мають УБД з інвалідністю (ампутації)
- 2 - Створення єдиної не державної системи допомоги УБД реально працюючої, швидко реагуючої, тої, яка матиме довіру в УБД
- 3 - Потрібно поширити гарантії медичного забезпечення на сім'ю
- 4 - Проблема в оплаті комунальних послуг, зокрема через передачу сервісу до пенсійного фонду
- 5 - Проїзд
- 6 - Корупція під час ВЛК та під час госпіталізацій. Відсутність інформації від лікарів про можливість лікування за кордоном або ж виїзду для реабілітації
- 7 - Створення системи психологічної та фізіологічної реабілітації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням
- 8 - Неспроможність державного бюджету задовільнити всі потреби та пільги, передбачені для УБД. Відсутність можливості користуватись цими пільгами сім'ям УБД, які перебувають на фронті і не можуть їх оформити
- 9 - Психологічна допомога УБД: починаючи від допомоги при ПТСР і закінчуючи адаптацією до цивільного життя після звільнення з військової служби
- 10 - Фізична реабілітація, протезування
- 11 - Адаптація
- 12 - Недосконале законодавство

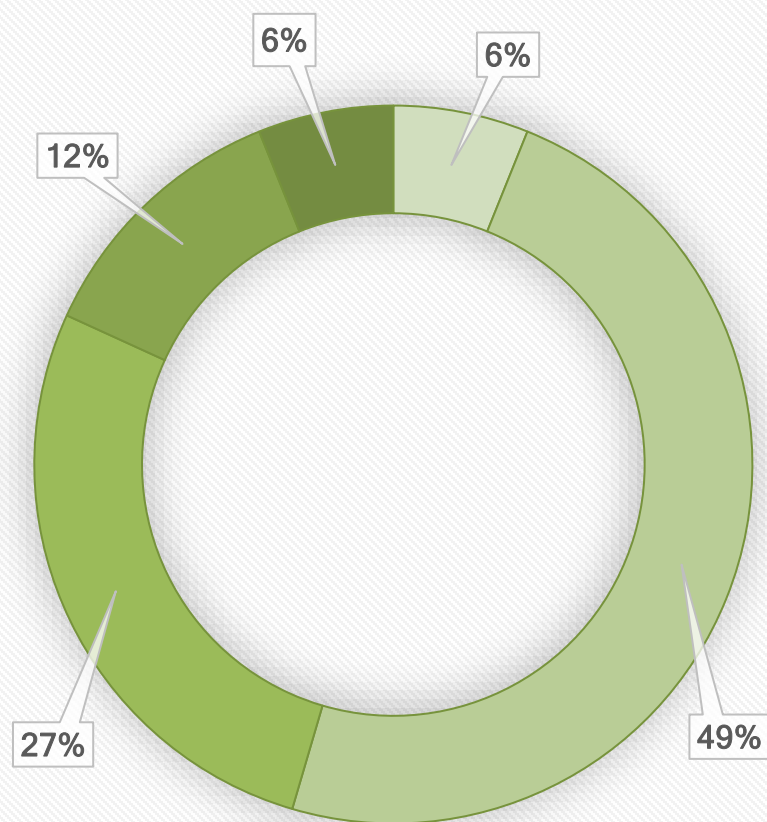

3.2. Обізнаність УБД з інструментами соціального захисту щодо задоволення своїх потреб

Розподіл відповідей респондентів щодо рівня поінформованості УБД про державні інструменти соціального захисту

- рівень поінформованості в межах 0-20%
- рівень поінформованості в межах 21-40%
- рівень поінформованості в межах 41-60%
- рівень поінформованості в межах 61-80%
- рівень поінформованості в межах 81-100%

Щодо обізнаності учасників бойових дій про наявні та гарантовані їм державою інструменти соціального захисту, то 94% опитаних експертів вважають що з цим є певні проблеми - учасники бойових дій недостатньо поінформовані про них.

Як видно з рисунку, найбільше експертів - 49%, вважають, що рівень поінформованості УБД щодо різних інструментів соціального захисту знаходиться в межах 20-40%. При цьому, 6% респондентів оцінюють поінформованість УБД на рівні менше 20%, і 6% - на рівні від 81-100%.

Розподіл відповідей респондентів про затребуваність з боку УБД джерел інформації для отримання послуг, задоволення власних потреб, одиниць

Основними джерелами інформації для УБД щодо способу задоволення наявних потреб, на думку експертів, є «спілкування з побратимами/ посестрами» - 70% відповідей, «контактування з волонтерськими та профільними громадськими організаціями» - 64% та «соціальні мережі» - 61%.

Найменш популярними для УБД джерелами отримання інформації експерти вважають «засоби масової інформації» - 18%, «портал державних послуг он-лайн Дія» - 21% та «Інтернет-сторінки відповідальних органів влади» - 24%. На жаль, консультування органів соціального захисту та соціального забезпечення також вважаються недостатньо популярним джерелом інформації для УБД, оскільки його відмітили тільки 30% респондентів.

Що стосується правової допомоги, то вона може бути отримана УБД з різних джерел, що відрізняються за ефективністю. Найбільш ефективним джерелом, на думку експертів, є консультування спеціалістами громадських організацій: 12,1% і 54,5% респондентів поставило найвищі та високі оцінки. Досить ефективним джерелом правової допомоги експерти вважають консультації надані спеціалістами державних органів соціального захисту: 18,2% - найвищі оцінки, 33,3% - високі. Разом з тим, 24,2% відповідей з позначками «1» і «2» свідчать про подекуди низьку ефективність цього джерела (12,1% - низький рівень, 12,1% - дуже низький). В регіональному розрізі відмітки про неефективність цього джерела стосуються м. Київ та м. Рівне.

Нижчий рівень ефективності, ніж попередні джерела, мають Інтернет-сторінки (40-45% відповідей із рівнем, вищим від середнього). Водночас, Інтернет-сторінки громадських організацій отримали більше відповідей найвищого рівня (27,3% проти 18,2% Інтернет-сторінок відповідальних органів) та жодної відповіді найнижчого рівня проти 24,2% Інтернет-сторінок відповідальних органів. Певну роль у наданні правої допомоги УБД відіграють також військові частини, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, центри безплатної правової допомоги, адвокати.

Джерела інформаційної та правової допомоги	Рівень ефективності*				
	1	2	3	4	5
Інтернет-сторінки відповідальних органів (Український ветеранський фонд, Є-ветеран, Дія. Соціальна допомога, органів соціального захисту населення тощо)	24,2	9,1	27,3	21,2	18,2
Інтернет-сторінки громадських організацій	0	12,1	42,4	18,2	27,3
Консультування спеціалістами державних органів соціального захисту	12,1	12,1	24,2	33,3	18,2
Консультування спеціалістами громадських організацій	0	18,2	15,5	54,5	12,1

Інші відповіді (по 3% від усіх відповідей): військові частини, ТЦК - рівень 4; спеціалізовані ГО які створені і налаштовані саме під потреби УБД з широким доступним спектром комунікації і спеціалістів - рівень 5; адвокати - це зараз одне з основних джерел отримання правової допомоги для УБД - рівень 4; центри безоплатної правової допомоги, адвокати і адвокатські об'єднання - рівень 5.

* 1 - джерело є найбільш неефективним, бо недоступне для УБД, містить неповну або неактуальну інформацію, ... , 5 - джерело є найефективнішим, бо доступне для УБД, містить повну, актуальну інформацію

4.

ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розроблена і використана учасниками проєкту методика виявилася ефективною і дала змогу виявити: Які потреби УБД є актуальними та першочерговими? Чи відповідають гарантовані законодавством інструменти соціального захисту потребам УБД? Наскільки УБД поінформовані щодо інструментів соціального захисту?

Потреби УБД було згруповано у 10 основних груп, щоб експерти мали можливість встановити важливість та черговість задоволення відповідних потреб присвоївши, їм ранг від 1 до 10.

Дослідження показало, що найактуальнішими для УБД є потреби у: психологічній допомозі та реабілітації; медичній допомозі та відновленні фізичного здоров'я; у забезпеченні житлом / земельною ділянкою; працевлаштуванні; матеріальному забезпеченні. Водночас до менш важливих та нагальних експерти віднесли потреби у: відродженні / започаткуванні власного бізнесу; послугах з догляду; суспільній повазі та визнанні; правовій допомозі; освіті та професійному розвитку.

Найважливішими проблемами УБД, у реалізації яких наявні проблеми, є відновлення фізичного та психологічного здоров'я, вирішення яких потребує удосконалення і розширення медичної інфраструктури. Дуже важливо (зокрема, з огляду на Євроінтеграцію України) удосконалення організації соціального захисту, що передбачає спрощення і прозорість процедур призначення інструментів соціального захисту, узгодження відносин із приватними надавачами захищених послуг, внесення цих змін у законодавство.

УБД поінформовані про інструменти соціального захисту щодо задоволення своїх потреб в середньому на 40%, що свідчить про необхідність активізації зусиль персонального інформування УБД, наприклад, під час заключного інтерв'ю, або забезпечувати юридичний супровід усіх звільнених у запас.

Інтернет-сторінки органів соціального захисту, не дуже популярні як джерело інформації про можливості реалізації соціальних прав УБД. Тому інформацією також потрібно поширювати у популярніших ресурсах: волонтерських організаціях, центрах надання безоплатної правової допомоги, військових частинах, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, соціальних мережах.

Найефективніше правову допомогу УБД надають працівники громадських організацій.

